

Ks. Zbigniew SOBOLEWSKI, *Seks, małżeństwo i rodzina. Vademecum spowiednika*, Wydawnictwo „Bernardinum”, Pelplin 2013, ss. 243.

Dwie dekady transformacji ustrojowej przemodelowały wiele obszarów codziennego życia Polaków. Socjologowie analizują wieloaspektowość polskich przemian w zakresie ustrojowym, gospodarczym, politycznym, ideologicznym, aksjologicznym, religijnym, moralnym, itd. Dla duszpasterstwa najistotniejsze są nowe trendy społeczno-kulturowe i mentalnościowe, które profilują obecnie postawy religijno-moralne polskiego społeczeństwa (np. krzykliwa promocja *in vitro*, homozwiązków i genderyzmu). Kościół, będąc „ekspertem od spraw ludzkich”, powinien odczytywać znaki czasu (*signa temporis*) oraz właściwie na nie reagować w swojej misji katechetyczno-wychowawczej i nauczycielskiej.

Szczególnym miejscem kształtowania ludzkich sumień jest konfesjonał, gdzie w przestrzeni sakramentalnej spowiedzi dokonuje się konfrontacja postaw życiowych penitentów z samym Jezusem Chrystusem, Osobową Prawdą i Normą moralnych wyborów dla chrześcijanina. Od prawidłowo ukształtowanych sumień zależy jakość życia moralnego obywateli państwa i członków wspólnoty Kościoła. Znaczenie kapłańskiej posługi w konfesjonale przypomina *Katechizm Kościoła Katolickiego*: „Udzielając sakramentu pokuty, kapłan wypełnia posługę Dobrego Pasterza, który szuka zagubionej owcy; posługę Samarytanina, który opatruje rany; Ojca, który czeka na syna marnotrawnego i przyjmuje go, gdy powraca; sprawiedliwego Sędziego, który nie ma względu na osobę i którego sąd jest sprawiedliwy, a równocześnie miłosierny” (nr 1465). Kapłan w konfesjonale jest sługą pojednania, działającym *in persona Christi*. Posługa spowiednicza nabiera wyjątkowego znaczenia wobec zagadnień małżeńsko-rodzinnych. Ta sfera bowiem wymaga od spowiednika szczególnego taktu, ale także odpowiedniej wiedzy moralnej, umożliwiającej właściwe formowanie ludzkich sumień w dziedzinie czystości seksualnej.

Książka autorstwa ks. Zbigniewa Sobolewskiego, jak to jednoznacznie sugeruje jej podtytuł *Vademecum spowiednika*, stanowi zbiór potrzebnych informacji z dziedziny ludzkiej seksualności, z problematyki małżeńskiej i rodzinnej. Jej autorem jest znany w środowisku polskich teologów-moralistów z różnych publikacji wykładowca teologii moralnej w Wyższym Seminarium Duchownym w Siedlcach, adiunkt UKSW, absolwent Wydziału Teologii Moralnej Papieskiego Uniwersytetu Laterańskiego w Rzymie (Accademia Alfonsiana). Książka *Seks, małżeństwo i rodzina* stanowi pokłosie rozmów, jakie autor prowadził z alumnami WSD w Siedlcach oraz małżonkami podczas rekolekcji zamkniętych dla Oazy Rodzin w Kodniu. Stanowi ona zatem owoc pastoralnego doświadczenia, zbieranego także podczas spotkań, nauk i konferencji stanowych dla małżonków i rodziców w czasie misji ludowych i rekolekcji.

Od strony metodologicznej składa się ona ze *Wstępu* (s. 5-9), 7 rozdziałów segmentujących zagadnienia tematycznie (s. 11-226), *Indeksu rzeczowego* (s. 227-231), *Bibliografii* (s. 232-240) oraz *Spisu treści* (s. 241-243). Autor wykorzystał w sumie 100 pozycji źródłowych, w tym 24 dokumenty nauczania Magisterium Kościoła oraz 76 pozycji literatury przedmiotowej. Treść książki udokumentowana jest odniesieniami w *Przypisach*, w których autor wykorzystuje również źródła internetowe. Bardzo cenne są *Przypisy* wyjaśniające różne specjalistyczne terminy, np. z zakresu bioetyki.

Prawdą jest, jak zauważa ks. Sobolewski zaraz we *Wstępie*, że „jednym z «pól minowych» współczesnego człowieka jest jego seksualność oraz sposób budowania relacji małżeńskich i rodzinnych” (s. 5). Rzeczywiście, człowiek XXI wieku, pomimo tego wielopłaszczyznowego rozwoju naukowo-technologicznego, kiedy coraz więcej wie o sobie i o świecie; gdy potrafi zrozumieć fizyczne, chemiczne i psychologiczne uwarunkowania własnej seksualności, zarazem pozostaje wobec niej coraz bardziej bezradny. Jesteśmy obecnie świadkami narastającego kryzysu rozumienia męskości i kobiecości. Ów zamęt sieje w ludzkich sumieniach reklamowana przez ośrodki feministyczno-liberalne ideologia *genderyzmu*, która narzuca ton dyskursowi społecznemu. Jej ewidentnym celem jest zniszczenie małżeństwa oraz rodziny w kształcie, jaki znamy. Propagatorzy *gender* poświęcają wiele energii temu, by redefiniować heteroseksualny związek małżeński oraz zalegalizować prawa całkowitej wolności seksualnej. Pragną wypracować nowy model macierzyństwa i ojcostwa (zamiast pojęć „mama” i „tata” chcą wprowadzić określenia nieokreślone: „rodzic A” i „rodzic B”).

Spowiednik w przestrzeni konfesjonału musi obecnie stawić czoła takim przykładowym problemom, jak: seksualizacja dzieci i młodzieży, moralna dopuszczalność środków antykoncepcyjnych, aborcja, technologia *in vitro*, związki cywilne, związki partnerskie, wolne związki, małżeństwa po tzw. „zmianie płci”, stosunki przed- i pozamałżeńskie, pornografia, zboczenia seksualne, homoseksualizm, cyberseks, prostytutka, itd. Spowiednik ma w konfesjonale formować sumienia penitentów zgodnie z nauką Kościoła i ostrzegać przed dramatycznymi skutkami grzechu i nieodpowiedzialności w sytuacji, gdy powstaje tak wielu fałszywych proroków i zwodniczych nauczycieli, zniekształcających odwieczną prawdę o czystości jako cnocie moralnej, o małżeństwie i rodzinie (s. 7).

Vademecum jest nade wszystko konkretną, fachową, merytoryczną pomocą dla spowiedników w ich posłudze. Ukazuje ono konkretne kwestie moralne, zwłaszcza te, które niweczą wspaniały plan Boga-Stwórcy wobec powołania człowieka: „Bądźcie płodni i rozmnażajcie się, abyście zaludnili ziemię i uczynili ją sobie poddaną” (Rdz 1, 28). Omawia wykroczenia moralne, powszechniejsze wśród współczesnych chrześcijan, przedstawiając spowiednikom ich obiektywną ocenę. Niezwykle cenne są sugestie duszpasterskie, mające na celu

ułatwić dialog z penitentem. Autor podpowiada dyskretnie, w jaki sposób pokierować pouczeniem, aby penitent potrafił odkryć sens i piękno katolickiej nauki o czystości i odpowiedzialnej miłości. Bardzo pomocne są odniesienia do *Pisma Świętego* oraz konkretne wskazówki rozstrzygnięć moralnych szczegółowych *casusów* w kontekście aktualnej nauki magisterialnej.

Rozdział pierwszy (*Zagadnienia małżeńskie i rodzinne w konfesjonale* – s. 11-36) ma charakter ogólniejszy i wprowadzający. Ks. Sobolewski kieruje go zwłaszcza do spowiedników, przypominając im ich zadania oraz zasady moralne związane z integralnością wyznania grzechów podczas spowiedzi. Przypomina nade wszystko o obowiązku czekania na „zagubione owce” i na „synów marnotrawnych” na wzór ewangelicznego Dobrego Pasterza i Miłosiernego Ojca. Wobec dzisiejszego faktu kryzysu sumienia (brak poczucia grzechu) oraz spadku liczby przystępujących do sakramentu pojednania, tym bardziej kapłani mają „oczekiwać” w konfesjonale na grzeszników pragnących nawrócenia. Tego duszpasterskiego obowiązku nie wolno zaniedbywać (s. 12). W swej posłudze spowiedniczej wobec małżonków kapłan powinien koncentrować się na pozytywnej wizji małżeństwa i rodziny. Ale też powinien „mieć odwagę profetyczną w zwiastowaniu małżonkom chrześcijańskim wymagań moralnych dotyczących ich pożycia małżeńskiego” (s. 29). Cenną pomocą są tu dokumenty papieskie (autor powołuje się na nie), które zawierają syntezę katolickiego spojrzenia na małżeństwo i rodzinę.

Następnie autor przechodzi do omówienia płciowości i seksualności, stanowiących dar Boży, a zarazem zobowiązanie (*Płciowość – dar i zadanie*, s. 37-67). Odkłamuje najpierw współczesne kłamstwa na temat seksualności (mit o „dobrodziejstwie” masturbacji, prawo do ekspresji seksualnej bez zobowiązań, feministyczne hasła o „prawie kobiety do własnego brzucha”, slogany o konieczności seksualnego sprawdzenia się i „dopasowania” przed ślubem, itp.). Konfrontuje ich „fałsz” z zamysłem Boga wyrażonym w orędziu biblijnym (już w *Księdze Rodzaju*). Ukazuje staro- i nowotestamentalną gloryfikację cnoty czystości jako szczególnej wartości o charakterze osobowym. Powołując się na Deklarację Kongregacji Nauki Wiary *Persona Humana* (z 29 grudnia 1975 r.), przypomina podstawowe zasady katolickiej etyki seksualnej (s. 55-58). W kontekście współczesnej mody na „seks bez miłości” (przypadkowy) omawia powołanie do miłości w małżeństwie i rodzinie (opisuje różne formy i rodzaje miłości, zwracając uwagę na wieloznaczność tego słowa i przywołując cechy miłości małżeńskiej z 9 numeru encykliki Pawła VI *Humanae vitae* – s. 60-62). Czystość seksualna winna być w służbie miłości małżeńskiej, uwalniając serce kobiety i mężczyzny od pożądania (żądzy). Autor *Seksu, małżeństwa i rodziny* przypomina także, iż w starożytności chrześcijańskiej czystość była niezwykle ceniona i stawiana zaraz po męczeństwie. Podaje przykłady świętych kobiet i mężczyzn, którzy osiągnęli świętość dzięki praktykowaniu cnoty czystości, np. św. Agnieszka, św.

Cecylia, św. Maria Goretti, św. Józefina Bakhita, św. Stanisław Kostka, św. Dominik Savio, św. Józef Moscati, itd. (s. 66).

Kolejny rozdział poświęca ks. Sobolewski zjawisku innych preferencji seksualnych, z którymi spowiednik może spotkać się w konfesjonale (*Człowiek wobec seksualności* – s. 69-101). Omawia najpierw różne formy praktykowania czystości (małżeńską, młodzieńczą oraz czystość „dla królestwa niebieskiego” – Mt 19, 12) oraz jej przeciwieństwo, czyli nieczystość (łac. *luxuria*), nazywaną także rozpustą i rozwiązłością (s. 70-75). Ostrzega przed podejściami skrajnymi do penitentów w tej materii: przed laksyzmem (permissywizmem moralnym) oraz rygoryzmem. tym rozdziale autor *Vademecum* omawia także szczegółowo zjawiska homoseksualizmu, transseksualizmu oraz innych preferencji seksualnych (s. 80-101). Pokazuje ich rys historyczny, ich fenomenologię, zakres oraz możliwości terapii. Wykładowca z UKSW przypomina naukę Kościoła (np. Kongregacja Nauki Wiary, *List do biskupów Kościoła katolickiego o duszpasterstwie osób homoseksualnych, Homosexualitatis problema*, z 1 stycznia 1986 r.) na temat tej problematyki, której istotę stanowi oddzielenie grzechu od grzesznika (grzechu nie wolno tolerować, zaś grzesznika trzeba wspierać miłością chrześcijańską). Niesamowite, szokujące wręcz wrażenie, przy lekturze *Vademecum* robią podane przez autora przykładowe rodzaje zbrodni seksualnych, jak: *kaudauleizm* – mężczyzna cierpi, a zarazem ekscytuje się seksualnie, widząc, jak inni mężczyźni podniecają się na widok jego partnerki; *ekskrementofagia* – kontakt lub spożywanie naturalnych wydaliny partnera w celu podniecenia; *apotemnofilia* – osiąganie satysfakcji seksualnej związane z okaleczonym własnym ciałem; *flagellantyzm* – źródłem przyjemności seksualnej jest chłostanie siebie lub partnera czy *piromania* – gdy ktoś uzyskuje zadowolenie seksualne, podpalając domy lub budynki gospodarcze (s. 96-99).

W rozdziale noszącym tytuł *Ocena moralna wybranych wykroczeń seksualnych* (s. 103-148) moralista z Siedlec omawia najczęstsze wykroczenia moralne przeciwko czystości (masturbacja, stosunki przedmałżeńskie, cudzołóstwo, konkubinat, kazirodztwo, pedofilia, gwałt seksualny i uwiedzenie, prostytutka, petting i necking, myśli nieskromne, wulgarność i nieprzyzwoite słownictwo, naturyzm, pornografia). Zwraca uwagę na stronę zjawiskową tych wykroczeń oraz podaje ich precyzyjną, obiektywną ocenę moralną. Podpowiada spowiednikom, iż winni oni pamiętać o tym, że „subiektywna ocena poszczególnych wykroczeń seksualnych może się różnić od ich obiektywnej kwalifikacji moralnej” (s. 103). Stąd też są zobowiązani brać pod uwagę czynniki decydujące o moralności czynów (*finis operis, finis operantis i circumstantiae*) oraz kryteria pozwalające odróżnić grzechy śmiertelne od powszednich.

Następnie ks. Z. Sobolewski wchodzi w zagadnienia etyki pożycia małżeńskiego (*Powołanie do życia małżeńskiego* – s. 149-183). Zatrzymuje się najpierw nad nadprzyrodzonymi wymiarami chrześcijańskiego małżeństwa (świętość

i sakramentalność), a potem przypomina wymagania miłości małżeńskiej i moralną ocenę aktu małżeńskiego (współżycia). Dla chrześcijańskich małżonków, pragnących w zgodzie z dobrze ukształtowanym sumieniem realizować „jedność ciał” (*communio personarum*), niezwykle cenne i potrzebne wydaje się klarowne sprecyzowanie przez autora tego, co „wolno”, a czego „nie wolno” robić w łożu małżeńskim (s. 158-160). Przede wszystkim zostaje im przypomniana moralna zasada podwójnej funkcji znaku w każdym akcie seksualnym (wyraz miłosnej jedności i potencjalność prokreacji). Jeśli zatem kobieta i/lub mężczyzna wykluczają jeden z tych elementów w akcie małżeńskim, przestaje być on znakiem miłości i staje się niegodziwy moralnie (s. 159).

Potem autor skupia się na *Powołaniu do macierzyństwa i ojcostwa* (s. 185-202). Przypomina, że małżeństwo i rodzina, jako rzeczywistości ziemskie, uwarunkowane są konkretnym kontekstem historyczno-kulturowym, dlatego podlegają zmianom (ewolucji). Nauczanie Kościoła podkreśla ich nadprzyrodzony charakter; rodzina nie jest rzeczywistością tylko i wyłącznie ziemską, bowiem została powołana do istnienia przez Boga i stanowi wspólnotę osób, której On nadał prawa i obowiązki. Cenne jest przypomnienie autora o moralnych obowiązkach rodziców wobec dzieci (s. 191-192) oraz dzieci wobec rodziców (s. 192-195). Omawia on dalej wymiar służebny rodziny na rzecz nowego życia (dziecka), podając za Pawłem VI w *Humanae vitae*, chrześcijańskie zasady „odpowiedzialnego rodzicielstwa” (s. 196-198) realizowanego także poprzez „naturalne metody planowania rodziny” (s. 198-202).

Ostatni rozdział *Vademecum spowiednika* stanowi omówienie *Wykroczeń moralnych przeciwko życiu* (s. 203-226). Autor omawia kolejno: antykoncepcję, środki wczesnoporonne, aborcję, sztuczne zapłodnienie, macierzyństwo zastępcze, badania prenatalne ze wskazaniem wad genetycznych dla uzasadnienia aborcji oraz ingerencje i eksperymenty na embrionach. Ma rację autor, pisząc, iż „zdarza się, że wierni powtarzają bezrefleksyjnie to, co o ważnych zagadnieniach bioetycznych mówią laickie media” (s. 203). Te zaś ukazują, np. zapłodnienie metodami *in vitro* jako największe dobrodziejstwo dla niepłodnych małżeństw i sukces nauki. Owo „dobrodziejstwo” okupione jest jednak świadomym uśmiercaniem jednych istot (tzw. „embriony nadliczbowe”), by udało się sprowadzić na świat inne. Ludzie wiedzą, że Kościół zabrania aborcji, eutanazji czy *in vitro*, lecz nie wiedzą dlaczego. Nie znają uzasadnienia stanowiska kościelnego. Rozmowa ze spowiednikiem powinna im pomóc w przyjęciu prawdy o niemoralności działań w tych dziedzinach i w odrzuceniu tego, co złe. Stąd też spowiednik musi mieć fachowe, konkretne i przekonujące argumenty. Znajdzie je bez wątplenia w lekturze książki ks. Sobolewskiego *Seks, małżeństwo i rodzina*.

Niewielkim mankamentem niniejszego *Vademecum* są tzw. „literówki” (np. *genger*, zamiast *gender* na s. 6; w sumie jest niewiele tych błędów literowych)

oraz małe przekłamanie dotyczące daty Soboru Trydenckiego. Autor datuje Sobór na lata: 1545-1653 (s. 165), podczas gdy w rzeczywistości miał on miejsce w latach: 1545-1563 (wkradł się literacki chochlik wydłużający ten Sobór powszechny o całe 100 lat). Warto te drobne błędy wyeliminować przy kolejnych wznowieniach (mam nadzieję, że to *Vademecum spowiednika* się ich doczeka).

Książka ta jest godna polecenia przede wszystkim kapłanom-spowiednikom. Przypomina bowiem i porządkuje stanowisko Kościoła wobec palących obecnie kwestii moralnych. Napisana bardzo przystępnym językiem może stanowić swoisty bodziec i inspirację dla spowiedników (zwłaszcza tych początkujących oraz tych nieco już wypalonych) do gorliwej służby małżonkom i rodzicom. Niewątpliwie, jest ona przydatna również dla potencjalnych penitentów (niezależnie od wieku i profesji). Może stanowić swoistą busolę w czynieniu rachunku sumienia, w przygotowaniu się do szczerzej spowiedzi i w porządkowaniu swego seksualnego życia. Kto weźmie do ręki tę książkę siedleckiego moralisty nie tylko nie straci czasu, ale poszerzy swoją wiedzę, znajdzie szereg cennych podpowiedzi, a być może – obudzi swoje sumienie, które grzeszne przyzwyczajenia błogo uśpiły.

Ks. Arkadiusz Olczyk